

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ
เพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ*

THE DEVELOPMENT OF A TRAINING CURRICULUM ON 'ELDERLY MEDIA
LITERACY SHIELD' TO ENHANCE MEDIA LITERACY SKILLS
OF OLDER ADULTS

ชัยรัช สมณี¹, สุวัฒนา สงวนรัตน์² และกรวุฒิ แผนพรหม³
Chaitawat Somnuk¹, Suwattana Sanguanrat² and Korawut Phanprom³
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
Thepsatri Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author's Email: chaitawat.ae@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อสร้างและหาคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ 2) เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย (1) เปรียบเทียบทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุก่อนและหลังการฝึกอบรม (2) เปรียบเทียบทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุหลังการฝึกอบรมกับเกณฑ์ร้อยละ 75 และ (3) ศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการฝึกอบรม วิธีดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 เลือกกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุแบบเจาะจง จำนวน 35 คน และระยะที่ 2 เลือกกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุแบบอาสาสมัคร จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ความต้องการจำเป็น, หลักสูตรฝึกอบรม, คู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรม, แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม, แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรม, แบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการฝึกอบรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, การทดสอบ Wilcoxon signed rank test และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรฝึกอบรมประกอบด้วย ความสำคัญ, จุดมุ่งหมายของหลักสูตร, โครงสร้างหลักสูตร, การจัดกระบวนการเรียนรู้, สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล แบ่งเป็น 6 หน่วย โดยหลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.12) และคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) 2) ผู้สูงอายุมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อหลังฝึกอบรมสูงกว่า

* Received 7 July 2025; Revised 16 July 2025; Accepted 20 July 2025

เกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.50)

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม, ทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ, ผู้สูงอายุ

Abstract

This research aimed to 1) develop and determine the quality of the training curriculum in "Elderly Media Literacy Shield," and 2) study the effects of implementing the training curriculum, consisting of (1) comparing older adults' media literacy skills before and after training, (2) comparing older adults' media literacy skills after training against the 75% criterion, and (3) examining older adults' satisfaction with the training. The research methodology was divided into two phases: Phase 1 selected 35 older adults through purposive sampling, and Phase 2 selected 15 older adults through voluntary sampling. The research instruments included: needs assessment interview forms, training curriculum, curriculum implementation manual, curriculum appropriateness evaluation forms, manual appropriateness evaluation forms, older adults' media literacy skills assessment tools, and older adults' satisfaction questionnaires regarding the training. Data analysis employed mean, standard deviation, Wilcoxon signed rank test, and content analysis.

Research findings revealed that 1) the training curriculum comprised importance, curriculum objectives, curriculum structure, learning process organization, media and learning resources, and measurement and evaluation, divided into 6 units. The training curriculum demonstrated appropriateness at the highest level ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.12), and the curriculum implementation manual showed appropriateness at the highest level ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00). 2) Older adults had significantly higher media literacy skills after training compared to before training at the .05 statistical significance level, and their media literacy skills after training were significantly higher than the 75% criterion at the .05 statistical significance level. 3) Older adults' overall satisfaction with the training was at the highest level ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.50).

Keywords: Training Curriculum Development, Older Adults' Media Literacy Skills, Older Adults

บทนำ

ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Aged society) ซึ่งเป็นผลจากนโยบายภาครัฐ การวางแผนด้านประชากร ความก้าวหน้าทางการแพทย์ สาธารณสุข วิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ ผนวกกับสภาวะทางสังคมและเศรษฐกิจที่ถดถอยในปัจจุบัน ทำให้คนรุ่นใหม่มีอัตราการเกิดที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง และคนมีอายุยืนยาวขึ้น จากผลการสำรวจประชากรตั้งแต่อายุ 60 ปีขึ้นไปในปี พ.ศ. 2564 พบว่าจังหวัดอ่างทองมีประชากรตั้งแต่อายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 66,174 คน คิดเป็นร้อยละ 25.4 และกำลังเข้าใกล้ร้อยละ 28 ในอีกไม่นานจังหวัดอ่างทองเริ่มเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super Aged society) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564, หน้า 25) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 54 กล่าวถึงการส่งเสริมให้ประชาชนทุกช่วงวัยมีการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามความต้องการในรูปแบบต่าง ๆ เน้นการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และครอบครัว เพื่อจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล อีกทั้งส่งเสริมคุณภาพชีวิต การมีงานทำ และมีกิจกรรมที่เหมาะสมอย่างสร้างสรรค์ ประเทศไทยมีแนวทางการรองรับสังคมผู้สูงอายุ โดยจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2565) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2561 ที่ส่งเสริมการเตรียมความพร้อมของประชากรผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ ที่เน้นการจัดการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต อีกทั้งส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุด้านสุขภาพป้องกันการเจ็บป่วย การให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเอง ส่งเสริมการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้สูงอายุอยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ปลอดภัย (แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2565) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2563, 2564) และนอกจากนี้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ และรองรับปริมาณผู้สูงอายุที่จะเพิ่มขึ้นเป็น 22.4 ล้านคนในปี พ.ศ. 2583 ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นจากเท่าตัวเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2558 โดยเป็น 1 ใน 10 ของประเทศที่มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุมากที่สุดในภูมิภาคเอเชีย การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมสูงวัยเพื่อให้เกิดความทัดเทียมและเตรียมพร้อมสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างมีคุณภาพ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565, หน้า 36-39)

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทต่อประชาชนในการใช้เป็นเครื่องมือเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และสารสนเทศ การติดต่อสื่อสารทั้งสื่อใหม่และสื่อกระแสหลักโดยสื่อใหม่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ พฤติกรรม และทัศนคติของคนในสังคมเป็นอย่างมากเนื่องจากไม่ต้องอาศัยสื่อมวลชนก็สามารถเข้าถึงผู้รับสารได้อย่างสะดวก รวดเร็ว มากกว่าสื่อกระแสหลัก เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ที่ต้องอาศัยสื่อมวลชนทำหน้าที่ส่งสาร จากสถิติผู้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พบว่าในปี พ.ศ. 2565 (ไตรมาส 2)

มีแนวโน้มสูงขึ้น เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2563 โดยในด้านพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลของประชาชนอายุ 50 ปีขึ้นไป พบว่า ประชาชนอายุ 50 ปีขึ้นไปใช้อุปกรณ์ดิจิทัลร้อยละ 71.0 เมื่อพิจารณาช่องทางการเรียนรู้พบว่า เรียนรู้ด้วยการทดลองใช้งานตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 86.3 รองมาคือเรียนรู้จากบุตรหลานหรือครอบครัว ร้อยละ 82.1 และต่ำที่สุดคือการเรียนรู้จากกิจกรรมการสอนทักษะต่าง ๆ ร้อยละ 5.0 นอกจากนี้พบว่าผู้สูงอายุมีปัญหาและอุปสรรคในการใช้งานอุปกรณ์ดิจิทัล ดังนี้ 1) ไม่เข้าใจคำสั่งหน้าจอที่เป็นภาษาอังกฤษ ร้อยละ 69.6 2) ไม่รู้วิธีการใช้งาน ร้อยละ 54.5 และ 3) ไม่มั่นใจในความปลอดภัยในการใช้งานและภัยออนไลน์ต่าง ๆ ร้อยละ 47.1 รวมทั้งยังมีปัญหาเกี่ยวกับไม่รู้กฎ กติกา มารยาทในโลกออนไลน์ และไม่มีคนให้สอบถามเมื่อมีคำถาม เมื่อพิจารณาภาพรวมการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลของประชาชนอายุ 50 ปีขึ้นไป พบว่า ประชาชนอายุ 50 ปีขึ้นไปที่อยู่ภาคกลาง มีอัตราการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลเป็นอันดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 87.9 รองจากกรุงเทพมหานครฯ และมีการใช้โทรศัพท์มือถือแบบ smart phone คิดเป็นร้อยละ 94.5 ซึ่งเป็นผู้สูงอายุมีโทรศัพท์มือถือคิดเป็นร้อยละ 71.6 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นสื่อใหม่หรือสื่อกระแสหลักล้วนทำหน้าที่ส่งสารให้แก่ประชาชนที่เป็นผู้รับสาร หากประชาชนขาดความเข้าใจในการบริโภคสื่อแล้วอาจส่งผลกระทบต่อสังคมได้ อาทิ การแสดงความเห็นในลักษณะประทุษวาจา การส่งข้อมูลที่เป็นเท็จหรือจงใจบิดเบือนให้เกิดความเข้าใจผิด การละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น ตลอดจนใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองให้เกิดความขัดแย้ง การเลือกรับสื่ออย่างหลากหลายโดยสามารถประเมินคุณค่าและความเหมาะสมของสื่อด้วยตนเองได้จะช่วยให้สามารถป้องกันอันตรายที่เกิดขึ้นจากการบริโภคสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ณัฐกาญจน์ สุกกรัตนเมธี และนุชประภา โมกข์ศาสตร์, 2562)

ปัจจุบันในอำเภอแสวงหา มีผู้สูงอายุจำนวน 6,859 คน จำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มติดสังคม จำนวน 6,134 คน กลุ่มติดบ้าน จำนวน 230 คน และกลุ่มติดเตียง จำนวน 56 คน (สาธารณสุขอำเภอแสวงหา, 2567) จากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้อำนวยการโรงเรียนผู้สูงอายุและคณะกรรมการโรงเรียนผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพรานรวมจำนวน 3 คน เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ.2566 พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่รู้เท่าทันสื่อ ขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการคิดวิเคราะห์ หรือไตร่ตรองสื่อที่มีอยู่อย่างแพร่หลาย ตลอดจนขาดทักษะการประเมินสื่อและสารสนเทศอย่างรอบคอบ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อตนเองและผู้อื่น เช่น การซื้ออาหารเสริมดูแลสุขภาพโดยไม่มีแหล่งอ้างอิงที่ชัดเจน การส่งต่อข้อมูลสรรพคุณยาที่ไม่ผ่านการศึกษาวิจัย การส่งต่อข้อความลูกโซ่จนเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ถูกแก๊งค์คอลเซ็นเตอร์หลอกให้โอนเงิน การโพสต์รูปหรือข้อความที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อผู้อื่น หลงบริโภคตามโฆษณาชวนเชื่อ หรือการส่งต่อสวีสต์วันต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่ผู้สูงอายุถูกหลอกผ่านแอปพลิเคชันไลน์ เฟสบุ๊ก และการโทร นอกจากนี้ผู้สูงอายุไม่สามารถตามทันการเปลี่ยนแปลงสื่อและสารสนเทศในยุคดิจิทัลที่มีจุดมุ่งหมายแตกต่างกัน ทักษะการ

รู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุจะช่วยลดพฤติกรรมการเล่นเกมที่ขาดแหล่งที่มาหรือมีแหล่งที่มาไม่ชัดเจน มีความพร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการอย่างต่อเนื่อง และเกิดภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างปลอดภัยในสังคมปัจจุบัน รวมทั้งสามารถสื่อสารถ่ายทอดสิ่งที่เป็ประโยชน์ให้แก่บุคคลรอบข้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สิรินทร พิบูลภาณุวัฒน์, นันทิยา ดวงกุ่มเมศ และขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์, 2563)

ผู้วิจัยในฐานะของครูสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองให้กับผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง จึงได้ศึกษาข้อมูลสภาพบริบทของอำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง ศึกษาความต้องการเรียนรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ และศึกษาการพัฒนาหลักสูตรการอบรม จึงเกิดแนวคิดที่จะพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ เพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ โดยหลักสูตรมีโครงสร้างที่ยืดหยุ่น สามารถปรับใช้กับผู้สูงอายุกลุ่มต่าง ๆ ได้ เน้นการถ่ายทอดความรู้ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย จะช่วยให้ผู้สูงอายุที่ผ่านการฝึกอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจในการรู้เท่าทันสื่อ ทั้งในด้านการจำแนกสื่อ การวิเคราะห์สื่อประเภทต่าง ๆ การตัดสินใจเกี่ยวกับสื่อ ภัยที่เกิดจากสื่อ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อในปัจจุบัน จนเกิดเป็นทักษะที่สามารถเป็นเกราะป้องกันตนเองจากภัยที่เกิดจากสื่อในปัจจุบัน รวมทั้งเกิดเจตคติที่ดีในการขยายความรู้และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อให้กับผู้สูงอายุคนอื่น ๆ ในชุมชนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและชุมชนให้ปลอดภัยจากความเสี่ยงเปลี่ยนแปลงของวิทยาการและเทคโนโลยีได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ ประกอบด้วย
 - 2.1 เพื่อเปรียบเทียบทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุก่อนและหลังการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ
 - 2.2 เพื่อเปรียบเทียบทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุหลังการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมเรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ กับเกณฑ์ร้อยละ 75
 - 2.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมเรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ

สมมติฐานการวิจัย

1. ทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ

2. ทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุหลังการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ 1) ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในอำเภอ แสวงหา จังหวัดอ่างทอง จำนวน 6,859 คน (สาธารณสุขอำเภอแสวงหา, 2567) 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ระยะที่ 1 ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในอำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง จำนวน 35 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง และระยะที่ 2 ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในอำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง จำนวน 15 คน ได้มาโดยการเลือกแบบอาสาสมัคร

2. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ 2) คู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ และ 3) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ความต้องการจำเป็น แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรม แบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการฝึกอบรม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ขั้นศึกษาความต้องการจำเป็น ผู้วิจัยสัมภาษณ์ความต้องการจำเป็นกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ใน อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง ปีพุทธศักราช 2567 จำนวน 35 คน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิง เนื้อหา นำข้อมูลพื้นฐานมาสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดการวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้ในการวิจัย ระยะที่ 2 การนำหลักสูตรไปใช้และการ ประเมินหลักสูตร ได้แก่ ขั้นทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่ม ตัวอย่างกลุ่มเดียว มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) มาเป็นแบบแผนในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในอำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง ปีพุทธศักราช 2567 จำนวน 15 คน และขั้นประเมินหลักสูตรฝึกอบรม โดยเปรียบเทียบผลการวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ และศึกษาผลการประเมินความ พึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการฝึกอบรม ทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูง วัย ใส่ใจสื่อ และคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ ก่อนนำไปใช้ขยายผล เพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติทดสอบ Wilcoxon signed rank test และ 3) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างและหาคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจ ปรากฏผลโดยสรุปดังนี้

จากการสัมภาษณ์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการในการเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ผู้วิจัยนำผลการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์เนื้อหาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ เพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ ได้หลักสูตรฝึกอบรมที่มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความสำคัญ 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างหลักสูตร 4) การจัดกระบวนการเรียนรู้ 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดผลและประเมินผล เนื้อหาการฝึกอบรมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อมีทั้งหมด 6 หน่วย ดังนี้ 1) สังคมสูงวัยในยุคดิจิทัล 2) สูงวัยมั่นใจ ปลอดภัยจากสื่อในยุคดิจิทัล 3) เซฟโซเชียล ป้องกันภัยออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุ 4) สื่อดีมีประโยชน์ ป้องกันภาวะซึมเศร้าสำหรับผู้สูงอายุ 5) สูงวัยยุคใหม่ "คลิกสนุก แชร์สุขใจ" และ 6) การวางแผนใช้สื่ออย่างชาญฉลาดสำหรับผู้สูงอายุ โดยผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม และคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรม ดังตาราง 1 และ 2

ตาราง 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ

ข้อ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ความสำคัญและหลักการของหลักสูตร	4.93	0.13	มากที่สุด
2	จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	5.00	0.00	มากที่สุด
3	โครงสร้างของหลักสูตร	4.70	0.44	มากที่สุด
4	กิจกรรมของหลักสูตร	4.93	0.13	มากที่สุด
5	สื่อและแหล่งเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
6	การวัดผลและประเมินผล	5.00	0.00	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ยทั้งฉบับ	4.93	0.12	มากที่สุด

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่า ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

($\bar{X} = 4.93$, S.D.= 0.12) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่า ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ด้านสื่อ และแหล่งเรียนรู้ และด้านการวัดผลและประเมินผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) รองมาได้แก่ ด้านความสำคัญและหลักการของหลักสูตร และด้านกิจกรรมของหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.13) ส่วนด้านโครงสร้างของหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.44) ตามลำดับ

ตาราง 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ

ข้อ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	คำแนะนำในคู่มือการใช้หลักสูตรเป็นประโยชน์ต่อการนำหลักสูตรไปใช้	5.00	0.00	มากที่สุด
2	โครงสร้างหลักสูตรระบุเนื้อหา กิจกรรม และระยะเวลาชัดเจน	5.00	0.00	มากที่สุด
3	ระบุขั้นตอนการจัดกิจกรรมเป็นลำดับ เข้าใจง่าย	5.00	0.00	มากที่สุด
4	ระยะเวลาในแต่ละกิจกรรมมีความเหมาะสม เพียงพอ	5.00	0.00	มากที่สุด
5	การวัดผลและประเมินผลในคู่มือมีความชัดเจน สามารถปฏิบัติได้	5.00	0.00	มากที่สุด
6	องค์ประกอบในแต่ละแผนการเรียนรู้ของคู่มือหลักสูตร มีความสมบูรณ์ ครบคลุมในประเด็น ดังนี้	5.00	0.00	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ยทั้งหมด	5.00	0.00	มากที่สุด

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่าผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ โดยภาพรวมมีความเหมาะสม เมื่อพิจารณาตามรายการพบว่า ทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, S.D.= 0.00)

2. ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ ปรากฏผลโดยสรุปดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ ก่อนและหลังการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ ก่อนและหลังการฝึกอบรม (n = 15)

ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	n	$\bar{X}$	S.D.	Z	Asymp Sig. (2-tailed)
ก่อนฝึกอบรม	15	9.53	2.44	-3.426*	.001
หลังฝึกอบรม	15	13.47	1.06		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุหลังการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมเรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ กับเกณฑ์ร้อยละ 75

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุหลังการฝึกอบรมกับเกณฑ์ร้อยละ 75 (n = 15)

ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	n	คะแนนเต็ม	เกณฑ์ร้อยละ 75	$\bar{X}$	S.D.	Z	Asymp Sig. (2-tailed)
หลังฝึกอบรม	15	15	11.25	13.47	1.06	-3.434*	.001

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุที่เข้ารับการฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อหลังฝึกอบรมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ

ตาราง 5 ผลความพึงพอใจในภาพรวมของผู้สูงอายุที่มีต่อการฝึกอบรม (n = 15)

ข้อ	ประเด็นความพึงพอใจ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านเนื้อหาการฝึกอบรม	4.68	0.52	มากที่สุด
2	ด้านกระบวนการฝึกอบรม	4.43	0.69	มาก
3	ด้านวิทยากร	4.65	0.45	มากที่สุด
4	ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก	4.73	0.48	มากที่สุด
5	ด้านการวัดผลและประเมินผล	4.83	0.38	มากที่สุด
	ความพึงพอใจเฉลี่ยทั้งฉบับ	4.66	0.50	มากที่สุด

จากตาราง 5 แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อการฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.66, S.D.= 0.50)

อภิปรายผล

1. ผลการสร้างและหาคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจ ผู้วิจัย อภิปรายผลการวิจัยดังนี้

หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทของสังคมไทยที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ จำนวน 35 คน พบว่า ผู้สูงอายุหันมาใช้สื่อออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเพิ่มมากขึ้น แต่ยังขาดทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ผู้วิจัยได้นำสภาพปัญหาและความต้องการมาพัฒนาเป็นหลักสูตรฝึกอบรมผ่านกระบวนการพัฒนาหลักสูตร 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ความต้องการหลักสูตร 2) การกำหนดจุดมุ่งหมายหลักสูตร 3) กำหนดเนื้อหาสาระและกิจกรรมฝึกอบรม 4) การกำหนดมาตรวัดและวิธีการประเมินผล 5) การเลือกประสบการณ์เรียนรู้ 6) การนำหลักสูตรไปใช้ และ 7) การประเมินผลการใช้หลักสูตร (Taba, 1962; Ornstein & Hunkins, 1993; สงัด อุรณันท์, 2532; สำนักงาน กศน., 2556) ได้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ ที่มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสำคัญ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ สื่อประกอบการฝึกอบรม และการวัดผลประเมินผล สอดคล้องกับขงสิทธิ สิริสูงเนิน (2564) กล่าวว่าองค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้าง เนื้อหา เวลา 4) แนวทางการจัดกิจกรรม 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 6) แนวการวัดและประเมินผล เป็นหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงและการมีส่วนร่วมโดยมีเนื้อหาครอบคลุมทักษะการรู้เท่าทันสื่อ 5 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการเข้าถึง ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการประเมิน ทักษะการสร้างสรรค์ และทักษะการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 6 หน่วย ดังนี้ หน่วยที่ 1 สังคมสูงวัยในยุคดิจิทัล หน่วยที่ 2 สูงวัยมั่นใจ ปลอดภัยจากสื่อในยุคดิจิทัล หน่วยที่ 3 เซฟโซเชียล ป้องกันภัยออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุ หน่วยที่ 4 สื่อดีมีประโยชน์ ป้องกันภาวะซึมเศร้าสำหรับผู้สูงอายุ หน่วยที่ 5 สูงวัยยุคใหม่ “คลิกสนุก แชร์สุขใจ” และหน่วยที่ 6 การวางแผนใช้สื่ออย่างชาญฉลาดสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งการจัดโครงสร้างหลักสูตรที่ครอบคลุมองค์ความรู้ที่จำเป็นและมีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน ส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดทักษะการรู้เท่าทันสื่อตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ปัจจุบันได้ ผลการประเมินความเหมาะสมร่างหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ ภาพรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$, $S.D. = 0.12$) สะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรมีความจำเป็นและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน มีแนวทางการใช้หลักสูตรที่ชัดเจนในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล เน้นการมีส่วนร่วม และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้สูงอายุ และการเชื่อมโยงเนื้อหาเข้ากับชีวิตประจำวัน มีสื่อประกอบการฝึกอบรมที่เหมาะสม รวมทั้งมีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย นอกจากนี้ผู้วิจัยสร้างคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ โดยลำดับเนื้อหาการเรียนรู้ที่ชัดเจน จากเนื้อหาง่ายไปยาก ซึ่งจะเห็นได้จากโครงสร้างหลักสูตรที่เริ่มจากพื้นฐานในหน่วยที่ 1 และพัฒนาต่อเนื่องไปจนถึงหน่วยที่ 6 การจัดเนื้อหาในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ให้มีความสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับงานวิจัยของวิลาวัณย์ ทับปัญญา (2563) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับผู้สูงอายุควรมีการเชื่อมโยงเนื้อหาที่สัมพันธ์กัน เพื่อให้

ผู้สูงอายุสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ พบว่าทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) แสดงให้เห็นว่าคำแนะนำและภาษาที่ใช้ในคู่มือมีความชัดเจน เข้าใจง่าย ถูกต้อง และเป็นรูปธรรมพอที่วิทยากรหรือผู้สอนสามารถนำไปปฏิบัติได้ ระบุขั้นตอนการจัดกิจกรรมเป็นลำดับ ในแต่ละแผนการเรียนรู้มีองค์ประกอบครอบคลุมทั้งในด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดผล ประเมินผล

2. ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามประเด็นดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ ก่อนและหลังการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ

ผู้สูงอายุมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อหลังการฝึกอบรม ($\bar{X} = 13.47$, S.D. = 1.06) สูงกว่าก่อนการฝึกอบรม ($\bar{X} = 9.53$, S.D. = 2.44) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($Z = -3.426^*$) ความสำเร็จของการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ เกิดจากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่คำนึงถึงลักษณะการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการใช้กรณีศึกษาจากสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน เช่น การวิเคราะห์ข่าวปลอมในแอปพลิเคชันไลน์ การรู้เท่าทันโฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพที่อวดอ้างสรรพคุณเกินจริง และการป้องกันการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุเห็นประโยชน์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง การออกแบบหลักสูตรในลักษณะนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen (2002) ที่กล่าวว่าผู้สูงอายุสามารถพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อได้ หากได้รับการฝึกอบรมที่ออกแบบอย่างเหมาะสม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล ข้อค้นพบที่น่าสนใจอีกประการคือ การลดลงของค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจาก 2.44 เป็น 1.06 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรสามารถลดช่องว่างความแตกต่างระหว่างผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อที่แตกต่างกันได้ รวมทั้งสะท้อนถึงประสิทธิภาพของหลักสูตรในการยกระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุให้ใกล้เคียงกันมากขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rasi, Vuojärvi and Ruokamo (2019) ทักษะการรู้เท่าทันสื่อสามารถเข้าถึงได้สำหรับทุกช่วงวัย และช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลในสังคมได้ การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในบริบทปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การสร้างความตระหนักรู้และปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงมีความสำคัญ นอกจากนี้ควรมีการติดตามผลในระยะยาวเพื่อประเมินความคงทนของทักษะการรู้เท่าทันสื่อที่พัฒนาขึ้น Eristi and Erdem (2017) การวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อควรมีการประเมินอย่างต่อเนื่องเพื่อติดตามพัฒนาการที่เกิดขึ้น

2.2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุหลังการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมเรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ กับเกณฑ์ร้อยละ 75

ผู้สูงอายุมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อหลังการฝึกอบรม สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุที่สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 เกิดจากการออกแบบหลักสูตรที่คำนึงถึงลักษณะการเรียนรู้ของผู้สูงอายุโดยเฉพาะ การใช้กรณีศึกษาจากสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน เช่น การวิเคราะห์ข่าวปลอมในแอปพลิเคชันไลน์ การรู้เท่าทันโฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพที่อวดอ้างสรรพคุณเกินจริง และการป้องกันการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลในสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้ผู้สูงอายุเห็นประโยชน์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง การออกแบบหลักสูตรในลักษณะนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen (2002) ที่ระบุว่าผู้สูงอายุสามารถพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อได้หากได้รับการฝึกอบรมที่ออกแบบอย่างเหมาะสม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล การที่ผู้สูงอายุสามารถมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อเกินเกณฑ์ร้อยละ 75 นี้มีความสำคัญในบริบทปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การสร้างความตระหนักรู้และปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นสิ่งจำเป็น

2.3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมเรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ

ผู้สูงอายุที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ เพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ พบว่า ในภาพรวมผู้สูงอายุมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.50) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการออกแบบหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ตามแนวคิดของ Taba (1962) ที่เน้นการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ และสอดคล้องกับทฤษฎีความพึงพอใจของ Vroom (1967) ที่อธิบายว่าความพึงพอใจเกิดจากการที่บุคคลได้รับการตอบสนองตามความคาดหวัง ด้านที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุดคือด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.38) รองลงมาคือด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.48) ด้านเนื้อหาการฝึกอบรมได้รับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.52) หากหลักสูตรมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับบริบทของผู้สูงอายุจะช่วยส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนด้านที่ได้รับความพึงพอใจต่ำสุดคือ ด้านกระบวนการฝึกอบรม ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.69) จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอแสวงหาแม้จะมีข้อจำกัดด้านการศึกษา และประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่มีความสนใจและกระตือรือร้นในการเรียนรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่ออย่างมาก โดยเฉพาะในประเด็นการแชร์ข่าวปลอมและการหลอกลวงทางออนไลน์ ซึ่งผู้เข้าอบรมหลายรายเคยมีประสบการณ์ตรงและนำมาแลกเปลี่ยนในการอบรม สอดคล้องกับงานวิจัยของสิรินทร พิบุลภาณุวัฒน์ และคณะ (2563)

ที่พบว่าผู้สูงอายุสามารถพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อได้ดีเมื่อได้รับการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและความต้องการของตนเอง อย่างไรก็ตามด้านกระบวนการฝึกอบรมได้รับความพึงพอใจต่ำที่สุด ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรมีการปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุมากขึ้น โดยเฉพาะการลดความซับซ้อนของกิจกรรม การเพิ่มระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติจริง และการประยุกต์ใช้หลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) ตามแนวคิดของ Knowles (1980) ที่เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ สามารถเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนจากผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ โดยทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุหลังการฝึกอบรมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป ประกอบด้วย

1.1 การจัดกิจกรรมกับผู้สูงอายุในชุมชนควรได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชนในการประชาสัมพันธ์ ประสานงาน และจัดหาพาหนะให้กับผู้สูงอายุ

1.2 ผู้สูงอายุมีข้อจำกัดในการเรียนรู้ทั้งในด้านการมองเห็น การได้ยิน รวมทั้งการเคลื่อนไหวทางร่างกาย ผู้จัดกิจกรรมควรมีวิทยากรผู้ช่วยในการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุอย่างใกล้ชิดในอัตราส่วนวิทยากรผู้ช่วย 1 คนต่อผู้สูงอายุ 5 คน

1.3 ควรจัดกิจกรรมในช่วงเวลา 9.00 - 12.00 น. ซึ่งเป็นช่วงที่ผู้สูงอายุมีความกระปรี้กระเปร่าและมีสมาธิดีที่สุด กิจกรรมในแต่ละช่วงไม่ควรใช้เวลาเกิน 45 - 60 นาที ควรมีการพักระหว่างกิจกรรมอย่างน้อย 15 - 20 นาที เพื่อให้ผู้สูงอายุได้พักผ่อนและผ่อนคลายความเมื่อยล้า และระยะเวลาการจัดกิจกรรมในแต่ละวันไม่ควรเกิน 3 - 4 ชั่วโมง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เกราะสูงวัย ใส่ใจสื่อ ไปใช้เสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อกับผู้สูงอายุในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทแตกต่างกัน

2.2 ควรมีการศึกษาหรือพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2565) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2563. เรียกใช้เมื่อ 28 มิถุนายน 2566
จาก <https://www.dop.go.th/th/laws/1/28/828>
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2580). เรียกใช้เมื่อ 26 มิถุนายน 2566 จาก <https://www.dop.go.th/th/laws/1/28/843>
- จารุพัชร คุรุตาประภา. (2566). การประเมินผลโครงการฝึกอบรมหลักสูตรปฐมนิเทศข้าราชการ พนักงานราชการ และพนักงานส่วนท้องถิ่น ก่อนเริ่มปฏิบัติงานในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน. (2564). การพัฒนาหลักสูตร Curriculum Development. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐกาญจน์ ศุภรัตน์เมธี และนุชประภา โมกข์ศาสตร์. (2562). การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของเยาวชนเพื่อการเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.
- วิลาวัลย์ ทับปัญญา. (2563). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่องการดูแลสุขภาพตนเองสำหรับผู้สูงอายุ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เวหา เกษมสุข. (2562). แนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ. ใน ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สังต์ อุทรานันท์. (2532). พื้นฐานและหลักการพัฒนหลักสูตร (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มิตรสยาม.
- สาธารณสุขอำเภอแสงหา. (2567). สถานการณ์ผู้สูงอายุของอำเภอแสงหา. เอกสารรายงาน ข้อมูลสถานการณ์ผู้สูงอายุของอำเภอแสงหา เรียกใช้เมื่อ 28 มกราคม 2567
จาก <https://www.sawangha.go.th/news-detail?hd=1&id=15798>
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2556). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรอาชีพเพื่อการมีงานทำ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ.2564. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สิรินทร พิบูลานาวัตร, นันทิยา ดวงมเมศ และขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์. (2563). สูงวัยไม่เสพสื่ออย่างสุ่มเสี่ยง: การสร้างนักสื่อสารสุขภาวะสูงอายุที่รู้เท่าทันสื่อ. วารสารบริหารธุรกิจเศรษฐศาสตร์และการ สื่อสาร, 15(3), 174-191.

- Cohen, H. L. (2002). Developing media literacy skills to challenge television's portrayal of older women. *Educational Gerontology*, 28(7), 599-620.
- Eristi, B., & Erdem, C. (2017). Development of a media literacy skills scale. *contemporary Educational technology*, 8(3), 249-267.
- Knowles, M. S. (1980). *From pedagogy to andragogy*. Religious Education.
- Ornstein, & Hunkins. (1993). *Curriculum: Foundation, Principles and Issue*. 2 th Boston : Allyn and Bacon.
- Rasi, P., Vuojärvi, H., & Ruokamo, H. (2019). Media literacy education for all ages. *Journal of Media Literacy Education*, 11(2), 1-19.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. New York: Harcourt Brace & World Inc.
- Vroom, V.H. (1967). *Methods of Organizational Research*. Pittsburgh, PA: University of Pittsburgh Press.